

Datum: 2026-09-01

Diarienummer: KS 2026/0304

Till: Kommunstyrelsen

Kommunledningskontoret

Jonas Qvarfordt

Ingående av avtal om gemensam fosforfällning i Lilla Värtan

Ärendet

Kommunerna inom Lilla Värtans avrinningsområde har tagit fram ett avtal som reglerar kostnad, genomförandetid och ansvarsfördelning mellan parterna för en gemensam fosforfällning i Lilla Värtan.

Ärendet innebär att kommunerna Danderyd, Lidingö, Nacka, Solna och Stockholm ingår ett avtal om gemensam fosforfällning i Lilla Värtan.

Syftet med bottenbehandling genom fosforfällning är att minska övergödningen, förbättra vattenkvaliteten och möjliggöra efterlevnad av lagkrav.

Kommunledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsens beslut

1. Kommunstyrelsen beslutar att kommunen ska ingå föreslaget avtal om gemensam fosforfällning i Lilla Värtan för att minska övergödningen.
2. Kommunstyrelsen noterar att kostnaden för Danderyds kommuns del om avtalet om 2,06 miljoner kronor hanteras inom ordinarie budgetprocess inför 2027.

Bakgrund

Sedan 2021 samverkar kommunerna Danderyd, Lidingö, Nacka, Solna och Stockholm inom Lilla Värtans avrinningsområde för att samordna och stärka vattenvårdsarbetet i enlighet med EU:s ramdirektiv för vatten och gällande miljökvalitetsnormer. Som en del av samarbetet har kommunerna tagit fram ett gemensamt lokalt åtgärdsprogram för Lilla Värtan. I programmet identifieras ett antal gemensamma åtgärder för att förbättra vattenmiljön, däribland bottenbehandling med aluminium.

Lilla Värtan är en kraftigt övergödd vattenförekomst där internbelastningen av fosfor från bottensedimenten utgör en betydande källa till övergödningen. För att minska denna internbelastning föreslås att lämpliga delar av sedimenten i Lilla Värtans djupare områden behandlas med aluminiumklorid. Metoden, som är väl beprövad och har använts i andra

Datum: 2026-09-01

Diarienummer: KS 2026/0304

vattenförekomster, innebär att aluminium binder fosfor i sedimenten och därmed förhindrar att fosfor återförs till vattenmassan och blir biologiskt tillgänglig.

Åtgärden beräknas kunna binda cirka 21 ton fosfor permanent, vilket motsvarar den mängd rörlig fosfor som annars uppskattas frigöras från sedimenten under det kommande årtiondet. Genom att minska mängden tillgänglig fosfor förväntas näringstillgången för oönskade algbloomningar minska samtidigt som belastningen på angränsande vattenförekomster reduceras. Fosforfällning bedöms dessutom vara en kostnadseffektiv åtgärd jämfört med att uppnå motsvarande fosforreduktion genom åtgärder på land.

Eftersom vattenutbytet mellan Lilla Värtan och angränsande vattenförekomster är betydande bedöms åtgärden ge störst miljönytta om den genomförs samordnat. Bottenbehandlingen föreslås därför genomföras parallellt med planerad fosforfällning i Edsviken, vilket skapar samordningsvinster avseende såväl resurser som entreprenadkostnader. En liknande åtgärd genomfördes i Brunnsviken år 2019.

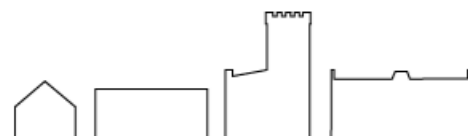
Stockholms stad är verksamhetsutövare för den planerade åtgärden och avser att ge Stockholm Vatten och Avfall i uppdrag att ansvara för upphandling och genomförande. För att reglera ansvar, kostnadsfördelning, genomförandetid och formerna för samverkan har berörda kommuner tagit fram ett gemensamt samarbetsavtal. Genomförandet av åtgärden beräknas pågå under cirka fyra månader och planeras att ske år 2027 alternativt 2028 eller 2029.

Kommunledningskontorets bedömning

Kommunledningskontoret bedömer att det föreslagna samarbetsavtalet utgör en viktig förutsättning för att kommunerna inom Lilla Värtans avrinningsområde ska kunna genomföra den planerade bottenbehandlingen på ett samordnat och kostnadseffektivt sätt. Avtalet skapar tydliga ramar för ansvarsfördelning, kostnadsfördelning och genomförande samt möjliggör en fortsatt stark samverkan mellan berörda kommuner.

Danderyds kommuns administrativa åtaganden består bland annat i att delta i arbetsgrupp och samordning tillsammans med övriga parter, bidra med informationsinsatser samt bistå med identifiering av berörda fastighetsägare inför samråd. Dessa åtaganden bedöms kunna hanteras inom ramen för tekniska nämndens ordinarie vattenvårdsarbete.

Den planerade bottenbehandlingen bedöms vara en viktig åtgärd för att minska internbelastningen av fosfor från bottensedimenten i Lilla Värtan. Genom att binda den fosfor som idag återförs till vattenmassan förbättras förutsättningarna för en bättre vattenkvalitet och för att uppnå gällande miljökvalitetsnormer för vatten. Åtgärden ligger i linje med såväl Vattenmyndighetens åtgärdsprogram som det lokala åtgärdsprogrammet för Lilla Värtan.

Datum: 2026-09-01

Diarienummer: KS 2026/0304

Kommunledningskontoret bedömer vidare att en gemensam genomförandeform är mer ändamålsenlig än separata kommunvisa insatser, eftersom vattenförekomsten delas av flera kommuner och effekterna av fosforbelastningen är gemensamma. Samordningen med planerad bottenbehandling i Edsviken bedöms dessutom kunna ge effektivitets- och kostnadsvinster.

Samtidigt är det viktigt att notera att bottenbehandlingen inte ersätter behovet av fortsatta åtgärder för att minska tillförseln av näringsämnen från landbaserade källor samt att ytterligare fällning kan behöva övervägas i framtiden för att hantera nytillkommen fosfor. För att uppnå en långsiktigt hållbar förbättring av vattenmiljön behöver kommunen, tillsammans med övriga berörda parter, fortsatt arbeta med åtgärder kopplade till bland annat dagvatten, bräddningar och andra källor till näringsbelastning.

Sammanfattningsvis föreslår kommunledningskontoret att kommunstyrelsen godkänner samarbetsavtalet samt att Danderyds del av genomförandet av bottenbehandlingen samordnas av tekniska nämnden inom ramen för kommunens vattenvårdsarbete.

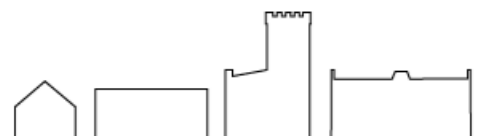
Konsekvenser för barn och unga

Genomförs bottenbehandlingen förbättras vattenkvaliteten vilket leder till positiva konsekvenser för barn och unga på sikt. Detta genom förbättrad miljö, minskade hälsorisker och stärkt tillgång till rekreation, exempelvis förbättrad badvattenkvalitet. Därmed tillgodoses artikel 3 som handlar om *barnets bästa* genom tydligt långsiktigt miljö- och hälsoperspektiv. Artikel 6 *Rätt till liv, överlevnad och utveckling* samt artikel 24 som handlar om *rätt till bästa möjliga hälsa* bedöms stärkas genom förbättrad vattenkvalitet och därmed minskade hälsorisker kopplade till dålig vattenkvalitet. Dessutom stöds barns fysiska och psykiska välbefinnande genom förbättrad närmiljö och ökar möjlighet till bad, friluftsliv och naturupplevelser vilket ligger i linje med artikel 31 *Rätt till lek, vila och fritid*.

Sammanfattningsvis ligger således åtgärden bottenbehandling i linje med det nationella generationsmålet som innebär att behoven hos människor som lever idag tillgodoses utan att kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov äventyras.

Ekonomiska konsekvenser

Fördelningen av de gemensamma kostnaderna bygger på tre faktorer: kommunens andel av avrinningsområdet, antalet invånare och kommunens andel av den totala kuststräckan. Faktorerna vägs samman med lika stor vikt. Det innebär att varje faktor står för en tredjedel. Danderyds kommun har därmed en beräknad maximal kostnad för 2027 på cirka 2,1 mkr, vilket motsvarar 13 procent av den totala kostnaden för åtgärden. Det totala kostnadstaket för åtgärden beräknas till totalt 16 miljoner kronor (2027). För varje år som insatsen fördröjs är uppskattad risk för kostnadsökning 1 miljoner/år. Kostnadstaket för 2028 är därför 17 miljoner och för 2029, 18 miljoner.

Datum: 2026-09-01

Diarienummer: KS 2026/0304

Kostnaden för Danderyds kommuns del av avtalet hanteras inom ordinarie budgetprocess inför 2027.

Möjlighet att söka externa bidrag för delfinansiering av åtgärden kommer utredas under hösten 2026. Bidrag kommer sökas om detta är möjligt. Vid beviljande kan detta minska kostnaderna för kommunerna.

Carina Lundberg Uudelepp
Kommundirektör

Stefan Sorpola
Samhällsutvecklingsdirektör

Handlingar i ärendet

1. Tjänsteutlåtande, Ingående av avtal om gemensam fosforfällning i Lilla Värtan
2. Avtal om gemensam fosforfällning i Lilla Värtan
3. Bilaga till avtal: Kostnadsfördelningsnyckel Lilla Värtan fosforfällning 2027–2029

Expedieras

Tekniska nämnden

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

Stockholms Stad, miljöförvaltningen, enheten mark och vatten, att. Katarina Forslöw.

miljoforvaltningen@stockholm.se (Samtliga politiska beslut samt kopia av digitalt signerade exemplar av avtalet)